

"ויוצאין אף על הכלאים". – לא כבר יצאו באדר? – תיפותר, שהיתה השנה אפילה ואין הצמחין ניכרין.

אור ל'שרים

ואכלאיים בחולו של מועד נפקינן? ורמינהו: ...בחמישה עשר בו (באדר) ...מתקנים את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוואות המים, ועושים כל צורכי הרבים, ומציינים את הקברות, ויוצאים על הכלאיים (משנה שקלים א,א) - רבי אלעזר ורבי יוסי בר חנינא; חד אמר: כאן - בבכיר (בצמחים המקדימים לצמח יוצאים בחמישה עשר באדר), כאן - באפיל (בצמחים המאחרים לצמח יוצאים בחולו של מועד של פסח). וחד אמר: כאן - בזרעים (שמקדימים לצמח), כאן - בירקות (שמאחרים לצמח). - מאי שנא בחולו של מועד דנפקינן (על הכלאיים)? - אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן: משום שכר פעולה (של הפועלים שבית דין שוכר לעקור את הכלאיים), דמוזלי גבן (שהם מוזילים לבית הדין, שהרי בחול המועד אסורים הפועלים בשאר מלאכות, ואם שוכרים אותם לעבודה המותרת שהיא צורך הציבור, הם מבקשים עליה שכר מועט, שהרי אין מלאכה מצויה להם).

בבבלי השיבו: כאן - בבכיר (צמחים בכירים, שמקדימים לצמח), כאן - באפיל (צמחים אפילים, שמאחרים לצמח). ואילו בירושלמי השיבו: כאן - בשנה בכירה, כאן - בשנה אפילה.

אלו שאמרו במשנתנו שמתקנים במועד (כגון הדרכים), אף על פי שכבר תיקנו אותם בחמישה עשר באדר (משנה שקלים א,א), יש לתקנם פעם שנייה, שאחרי חמישה עשר באדר באים גשמים ומקלקלים אותם (כמו שאמרו בירושלמי כאן על "מציינים את הקברות"), או שבחמישה עשר באדר מתקנים את הדרכים לעולי רגלים בעלייתם ובחול המועד בחזרתם, או שאם לא הספיקו לעשותם קודם, עושים אותם בחול המועד, ובא להשמיענו שמותר אף על פי שיש בהם טורח, ואפילו במעשה אומן מותר כיוון שהוא לצורך המועד (ראשונים).

צורכי הרבים שנמנו לעיל הם דברים המזדמנים תדיר, שלא כמו ציון על הקברות ויציאה על הכלאיים, ולכן בעניין צורכי הרבים אין לשאול: לא כבר עשו קודם חול המועד?

☆☆☆

כאן התחלת מקבילה גם בירושלמי מעשר שני ה,א וסוטה ט,א.

במשנתנו שנינו: מציינין על הקברות. במשנה מעשר שני ה,א שנינו: ...ושל קברות (הציון של קברות, שלא ייכנס לשם כוהן או נזיר) בסיד (שצבעו הלבן משמש סימן ניכר), וממחה (ממיס את הסיד במים) ושופך (סביב לקבר).

מקשים: לא כבר ציינו מאדר? – וכי לא כבר ציינו על הקברות מחודש אדר? (כמו ששנינו במשנה שקלים א,א: בחמישה עשר בו (באדר) ...מציינים על הקברות) ומדוע מציינים על הקברות שוב בחול המועד של פסח? ומתרצים: תיפותר – תתפרש (משנה זו תוסבר), שירד שטף (זרם) של גשמים ושטפו – את הסיד שציינו על הקברות מאדר ונמחה, ולכן צריך לחזור ולצייין עליהם בחול המועד של פסח.

היה אפשר להשיב, שמשנה זו תוסבר, שנודעה הטומאה לאחר שציינו על הקברות מאדר, ולכן צריך לצייין עליה בחול המועד. אלא שזה אינו שכיח, ואילו שטף של גשמים שכיח (רבנו משולם).

☆☆☆

כאן המשך המקבילה בירושלמי מועד קטן. במשנה מועד קטן א,ב שנינו (בעניין חול המועד): "ויוצאין אף על הכלאים".

מקשים: לא כבר יצאו באדר? – וכי לא כבר יצאו על הכלאיים מחודש אדר? (כמו ששנינו במשנה שקלים א,א: בחמישה עשר בו (באדר) ...יוצאים אף על הכלאיים) ומדוע יוצאים על הכלאיים שוב בחול המועד של פסח?

ומתרצים: תיפותר – תתפרש (משנה זו תוסבר), שהיתה השנה אפילה – שהיו תקופות החמה באותה שנה מאוחרות ביחס לחודשי הלבנה המקבילים להם, ונתאחר זמן ירידת הגשמים, ובשל כך נתאחר זמן הזריעה, ואין הצמחין ניכרין – לא היו הצמחים ניכרים (אם כלאיים הם אם לאו) בחודש אדר ולא יצאו על הכלאים בחמישה עשר באדר, ולכן יוצאים על הכלאיים בחול המועד של פסח, שהצמחים ניכרים. אבל אם היתה השנה בכירה (שהיו תקופות החמה באותה שנה מוקדמות ביחס לחודשי הלבנה המקבילים להם), יוצאים על הכלאיים בחמישה עשר באדר.

המשנה במועד קטן, שאמרה שמציינים על הקברות ויוצאים על הכלאיים בחול המועד, דיברה בחול המועד של פסח דווקא, משום שחול המועד של פסח הוא הזמן הראוי לעשיית דברים אלה, כיוון שהוא בא לאחר ימות הגשמים, שבהם נמחה הסיד שציינו על הקברות וצומחים הזרעים. ולכן שאלו על המשנה: לא כבר ציינו מאדר? לא כבר יצאו באדר?

בבבלי מועד קטן ו,א אמרו: "ויוצאים אף על הכלאיים". –